

ŞEYH SAİT AYAKLANMASINDA İNGİLİZ PARMAĞI

Aydınlık Gazetesi, 29 Ağustos 2011

Yıldırım Koç

Gerici Şeyh Sait ayaklanması 1925 yılında gerçekleşti. PKK ve BDP, bu gerici hareketi sahiplenmektedir.

Şeyh Sait ayaklanmasına ilişkin trajikomik bir olayı hatırlatayım.

Metin Toker, 1950'li ve 1960'lı yılların ünlü gazetecilerindendi. Aynı zamanda İsmet İnönü'nün damadıydı.

Metin Toker'in *Şeyh Sait ve İsyanı* kitabı ilk kez 1968 yılında Akis Yayınları tarafından yayımlandı.

Bu kitabın en ilginç bölümü, Kürdistan Teali Cemiyeti başkanı Seyyid Abdülkadir'in ve adamlarının, "İngiltere Hariciye Nezareti Umur-u Şarkiye Müdürü Mr.Templen" diye Türk istihbaratından Nizamettin Bey'le görüşmelerine ilişkindir. Böylece Türk istihbaratı Şeyh Sait'in ayaklanma girişimini yaklaşık beş ay önceden, 1924 yılı sonbaharından itibaren öğrenmişti.

Olayı Metin Toker'e anlatan, o tarihte İstanbul Polis Müdürü olan emekli Korgeneral Ekrem Baydar ile İstanbul Polis Müdürlüğü İngilizce tercümanlarından Mustafa Necip Emre.

Olay şöyle geliyor.

Polis teşkilatından Nizamettin Bey, ayaklanma hazırlığı içinde olanlarla bağlantılı Palulu Kör Sadi ile ilişkiye geçiyor ve kendisini Mr. Templen olarak tanıtıyor. İşin komik yanı, Nizamettin Bey İngilizce bilmiyor. Ancak çok güzel İngilizce taklidi yaparmış. Seyyid Abdülkadir ve arkadaşlarıyla yaptığı görüşmede de yanında İngilizce tercüman Mustafa Necip Emre bulunmuş. Nizamettin Bey İngilizce benzeri sesler çıkarır, Mustafa Bey de onları sözde çevirmiş.

Metin Toker şöyle anlatıyor: "Nizamettin'in Abdülkadir ile görüşmesi romanlara konu olacak eğlenceliktir. Serkomiser İngilizce bilmediği, fakat çok güzel İngilizce taklidi yaptığı için yanına İngilizce bilen birinin verilmesi lüzumu doğuyordu. Nizamettin, Kör Sadi seviyesindeki muhataplarıyla 'Lorel-Hardi Türkçesi'¹ konuşuyor, başkasına ihtiyaç hissetmiyordu. Fakat, müstakbel Müstakil Kürdistan Emiri ile konuşmasının önemli geçmesi şarttı. Teknik şuydu: Nizamettin İngilizce taklidi bir şeyler söyleyecekti. Yanındaki tercüman, bunu Türkçeye çevirecekti. Seyit cevabını Türkçe verecekti. Nizamettin tabii bunu anlayacaktı ama, anladığını belli etmeyecekti. Tercüman, Seyit'in sözlerini Nizamettin'e güya İngilizce olarak tekrarlayacaktı. Nizamettin –yani Mr.Templen- gene İngiliz taklidiyle bunun cevabını verecekti. Polis Müdürü Ekrem Bey, 'Mr.Templen' ile tercümanına ne söyleyeceklerini bir bir talim ettirdi." (s.55-56)

Polis teşkilatı, Seyyid Abdülkadir'i inandırabilmek için, İngiltere'nin İstanbul Başkonsolosluğu'ndan resmi İngiliz yazışmalarında kullanılan başlıklı kağıttan çaldırıyor ve bunu İngiliz makamlarının soğuk mührüyle mühürlüyor. Mr.Templen ile Seyyid Abdülkadir bir anlaşma imzalamaya karar veriyorlar. Ancak Seyyid Abdülkadir, hazırlanan anlaşmayı imzalamaktan son anda vazgeçiyor.

Şeyh Sait ayaklanması planlanandan erken başladı. Ayaklanma başladıktan sonra Seyyid Abdülkadir ve adamları tutuklandı ve Diyarbakır'a gönderildi. Diyarbakır İstiklal Mahkemesi'nin başkanı Mazhar Müfit Bey'di. Üyeler de Lütfi Müfit Bey ile Ali Saip Bey. Yargılama sırasında Nizamettin Bey'in raporları okundu. Kör Sadi bütün bildiklerini itiraf etti. Kör Sadi dahil hepsi idam edildi.

Anlatılanlar 1924-25 yıllarında gerçekleşti. Türk istihbaratı, emperyalistlerle işbirliği peşindeki hainlere karşı o günün olanaklarıyla böyle bir oyunu tezgahlayabildi.

Türkiye Cumhuriyeti devleti, binlerce yıllık devlet gelenekleri üzerine inşa edilmiştir. Bu topraklarda yaşayabilmek böylesine güçlü bir altyapıyı gerektirir. Yedi düvelle kolay başedilmez. Bu kaygan ve hareketli zeminde ayakta kalabilmek ancak güçlü bir devlet altyapısının inşa edilmesi ve korunmasıyla mümkündür. Bu altyapı 1925 yılında Nizamettin Bey'i ve daha bilmediğimiz nice insanları değerlendirmişti.

¹ Stan Laurel ve Oliver Hardy bizim çocukluğumuzun ünlü komedyenleriydi. Bu ikiliyi Türkçemizde Ferdi Tayfur, bir yabancı'nın Türkçe konuşması gibi seslendirirdi.

Acaba 2011 yılında da bir başka Nizamettin Bey,(İngilizce bile bilmeden) Mr.Templen numarasını yutturup günümüzün Seyyid Abdülkadir'leri ve K r Sadi'leriyle görüşüyor mu? 1924 yılında yaşananlar, 44 yıl sonra açıklığa kavuşmuştu. Bugün yaşananların açıklığa kavuşması herhalde bizden sonraki kuşağa nasib olacak.